

SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji *Literatura ukraińska w kręgu zagadnień komparatystyki* (Poznań, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, 14–15 maja 2013)

W dniach 14 i 15 maja 2013 roku na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. *Literatura ukraińska w kręgu zagadnień komparatystyki*. Jej organizatorami były Katedra Ukrainistyki oraz Katedra Komparatystyki Literacko-Kulturowej Instytutu Filologii Rosyjskiej. Przyjmując za punkt wyjścia literaturę ukraińską, jej swoistość i typowość, to naukowe przedsięwzięcie miało zająć się zmieniającymi się tendencjami w literaturoznawstwie, ukazać interdyscyplinarność badań literackich z uwzględnieniem nowych metodologii wypracowanych w komparatystyce. W czasie obrad można było się przekonać, że pola badawcze i zadania komparatystyki rozrastają się i różnicują w wyniku przemian cywilizacyjnych, a zwłaszcza kontaktów twórczych, konfrontacji, komunikacji, które w pełni obejmują również literaturę ukraińską.

Zaproponowana tematyka spotkała się z dużym zainteresowaniem badaczy. W konferencji wzięli udział przedstawiciele większości ośrodków ukrainistycznych w Polsce: Uniwersytetów Warszawskiego, Wrocławskiego, Szczecińskiego, Jagiellońskiego, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej i oczywiście Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Wielu naukowców przyjechało z Ukrainy: Kijowa, Lwowa, Iwano-Frankiwska, Równego, Użhorodu, Berdiańska, Dniepropietrowska. Po raz pierwszy w historii rozwoju poznańskiej ukrainistyki spotkało się tak liczne grono specjalistów z zakresu literatury ukraińskiej. Językami roboczymi konferencji były polski i ukraiński.

W części plenarnej wygłoszono pięć referatów. Prof. Jarosław Poliszczuk (Kijowski Uniwersytet im. B. Hrinchenki) przedstawił referat *Inwersja znaczeń w dialogu tekstów (Kociubyński – Chwyłowy)*, dyrektor Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku dr Alicja Matracka-Kościelny wygłosiła referat *Ukraińskość – polskość – uniwersalizm w twórczości Jarosława Iwaszkiewicza*, dr Iryna Pupurs (Instytut Literatury im. T. Szewczenki Narodowej Akademii Nauk Ukrainy) podzieliła się swoją refleksją w wystąpieniu *Романтичний орієнталізм*:

український варіант, a prof. Walentyna Sobol (Uniwersytet Warszawski) – w od-czycie *Ego-dokumenty epoki baroku w komparatystycznym aspekcie*. Sesję plenar-ną zakończyło wystąpienie prof. Larysy Vakhninej (Instytut Sztuki, Folklorystyki i Etnologii im. M. Rylskiego NANU) *Сучасні проблеми українсько-польського культурного пограниччя*.

Obrady popołudniowe odbywały się równolegle w trzech sekcjach. W najlicz-niejszej z nich „Ukraina i świat: paralele literackie” rozpatrywano poszczególne związki literatury ukraińskiej z innymi literaturami narodowymi ze względu na ich podobieństwa i różnice, wyznaczono recepcję jako składową komunikacji li-terackiej. Tematyka ta była poruszona w referatach: dr hab. Anny Horniatko-Szu-miłowicz (Uniwersytet Szczeciński) *У «холодних потоках нез'ясованості» (На перетині художніх світів новел Хуліо Кортасара й Василя Габора)*, prof. Wawrzyńca Popiel-Machnickiego (UAM) *Recepcja twórczości Siergieja Jesienina i Nikołaja Klujewa na Ukrainie*, prof. Marii Feduń (Instytut Doskona-lenia Nauczycieli w Iwano-Frankiwsku) *Мемуарна «Венеція» Осипа Назарука в контексті світового письменства*, dr Iryny Zabijaki (Kijowski Narodowy Uniwersytet im. T. Szewczenki) *Юрій Андрухович: чеський портрет*, mgr Iryny Storoszczuk (Lwowski Narodowy Uniwersytet im. I. Franki) *Жанрова специфіка роману про митця в українській, польській та англійській літературах доби модернізму*, dra Iwana Dawydenki (Berdiański Państwowy Uniwersytet Pedago-giczny) *Інтерпретаційні виміри образу Публія Овідія Назона в польській, австрійській та українській літературах другої половини ХХ століття*, mgr Ałły Pryjmak (Akademia Adwokatury Ukrainy) *Щоденники Остапа Вишні та Джерома К. Джерома: метажанрова своєрідність*, dr Anastasii Dawydowej (Dniepropietrowski Narodowy Uniwersytet im. Olesia Honczara) *Особливості жанру родинної саги: роман Оксани Забужко «Музей покинутих секретів» та «Honey and Ashes: A story of Family»* Дженіс Кулик Кіфер, mgr Kateryny Zajce-wej (Kijowski Narodowy Uniwersytet im. T. Szewczenki) *Сучасна українська та білоруська проза для дітей*.

Inne płaszczyzny porównawczych odniesień znalazły odzwierciedlenie w obra-dach sekcji „Ukraińsko-polskie relacje w kulturze i literaturze” oraz sekcji „Inter-tekstualne powiązania”. W pierwszej z nich referaty wygłosili: dr Mirosława Krup-ka (Równieński Państwowy Humanistyczny Uniwersytet) *У пошуках власного простору (мотив подорожі у сучасній українській та польській літературах)*, mgr Iryna Skrypnyk (Instytut Literatury im. T. Szewczenki NANU) *Вихідні пункти поетики Бруно Шульца та Богдана Ігоря Антонича (міфологічний хронотон)*, mgr Iwanna Cerkowniak (Instytut Sztuki, Folklorystyki i Etnologii im. M. Rylskiego NANU) *Творчість Оскара Колберга в контекście ukraińsko-polskich stosunków kulturalnych*, mgr Marta Abuzarowa (UAM) *Ukraińsko-polski opomastykon w poezji Józefa Łobodowskiego*. W drugiej zaś sekcji swoje wystą-pienia zaprezentowali: dr Marta Zambrzycka (Uniwersytet Warszawski) *Міędzy*

antropologią a literaturą. Interdyscyplinarność badań literackich na przykładzie prozy Walerija Szewczuka, dr Marta Kaczmarczyk (Katolicki Uniwersytet Lubelski) *Osoba i twórczość Łesi Ukrainki w kręgu problematyki intertekstualności*, dr Oksana Puchowska (Kijowski Uniwersytet im. B. Hrinchenki) *Інтертекстуальна модальність молоді української поезії початку XXI століття*, dr Oksana Kuźma (Użhorodzki Narodowy Uniwersytet) *Інтертекстуальність драми Спиридона Черкасенка «Ціна крові»*.

Drugiego dnia konferencji w godzinach przedpołudniowych obrady toczyły się równolegle w dwóch sekcjach. Jedna z nich poświęcona była zagadnieniom krytyki postkolonialnej i imagologii literackiej. Tematyka badań, związanych ze studiami postkolonialnymi, koncentrowała się w wystąpieniach mgr Anny Stryjankowskiej (UAM) *Dyktatura historii, amfetamina geografii: Europa zwana Środkową w esejach Jurija Andruchowycza i Andrzeja Stasiuka*; dr Pawła Krupy (UJ) *Chwyłowy czyta Wynnyczenkę. Dyskurs zależności kolonialnej*; dr Ołeny Halety (Lwowski Narodowy Uniwersytet im. I. Franki) *Що породжує сон української літератури*; dr Sylwii Wojtowicz (Uniwersytet Wrocławski) *Idea komunizmu w nieznannej korespondencji Mariana Zdziechowskiego z metropolitą Andrijem Szeptyckim*. Natomiast ze sferą imagologii literackiej związane były referaty dr Anny Chomy-Suwały (UMCS) *Poetyka obrazu Polaka-artysty w prozie historycznej Romana Iwanyczuka* oraz dra Ołeksandra Kyrylczuka (Równieński Państwowy Humanistyczny Uniwersytet) *Образ Іншого в українській історичній прозі 1880-1890-х років*. Badania, prezentowane w tej sekcji, dały powód do przekonania się, że współczesna komparatystyka wychodzi poza literaturę: bada zarówno wzajemne stosunki wśród literatur narodowych, jak też związki tych literatur z innymi dyskursami (historycznym, socjologicznym, ideologicznym, politycznym itd.).

Podczas obrad w sekcji „Literatura ukraińska we własnej przestrzeni dialogicznej” była stworzona okazja do wieloaspektowego spojrzenia na problematykę literatury ukraińskiej, a zwłaszcza na podobieństwa i różnice, zachodzące na różnych etapach jej procesu historycznoliterackiego. Strategię naukowych poszukiwań w tej kwestii wyznaczały referaty dr Oleha Chawawczaka (Użhorodzki Narodowy Uniwersytet) *Типологічні сходження барокової атрибутики в „Літописі Самовидця” та „Історії Русів”*, dra Andrija Drozdy (Lwowski Narodowy Uniwersytet im. I. Franki) *Стратегії письма в українській еміграційній поезії: Юрій Тарнавський vs Богдан Рубчак*, dra Antoniego Murawskiego (UAM) *Lada Luzina – kim jest jedna z najpopularniejszych pisarek współczesnej Ukrainy?*, dra Walentyny Bilackiej (Dniepropietrowski Narodowy Uniwersytet im. Olesia Honczara) *Сповідь як структурний елемент сучасного історичного роману у віршах*, dr Ludmiły Romas (Dniepropietrowski Narodowy Uniwersytet im. Olesia Honczara) *Характерництво як національний феномен (на матеріалі роману Юрія Мушкетика „Погоня”)*.

Konferencja w Poznaniu była udanym spotkaniem naukowym, dała możliwość przekonania się, że literatura ukraińska swobodnie funkcjonuje we współczesnej kulturze europejskiej, podkreśliła znaczenie komparatystyki literackiej w badaniach.

Halina Korbicz
Poznań

Sprawozdanie z XI Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Wielkie tematy w literaturach słowiańskich. Zmysły* (Wrocław 16-18 maja 2013)

W dniach 16–18 maja 2013 r. na Uniwersytecie Wrocławskim, w Instytucie Filologii Słowiańskiej odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Wielkie tematy kultury w literaturach słowiańskich. Zmysły*. Była to już XI edycja konferencji z cyklu *Wielkie tematy*, należącej do naukowej tradycji wrocławskich badań slawistycznych. Wśród uczestników konferencji znaleźli się goście z całego świata, m.in. z Japonii, Rosji, Ukrainy, Litwy, Kazachstanu, Czech, Słowacji, Serbii i Chorwacji.

Podczas pierwszej części sesji plenarnej, wygłoszono pięć referatów. Aleksandr Smirnow (Moskwa) w referacie zatytułowanym *Сенсорика пространства в стихотворении М. Ю. Лермонтова „Из Гете”* („Горные вершины спят во тьме ночью”) przedstawił pogląd, że pomimo pozornej przeciwstawności ludzkiego niepokoju i spokoju przyrody, w wierszu Lermontowa te dwa elementy stanowią jedną całość. Relacje łączące ludzkość z siłami przyrody mogą utracić wewnętrzny tragizm, wynikający ze wzajemnego braku porozumienia, jeśli człowiek nauczy się wchłaniać do swojego świata wewnętrzny spokój natury. Jan Malura (Ostrawa) w referacie *Senzualismus v meditatívnych knihách českého baroka* podjął tematykę medytacji w literaturze czeskiego baroku. Opierając się na kilku tekstach medytacyjnych (głównie o jezuickiej proveniencji), przypomniał o ważnych aspektach procesu rekatolizacji, w których realizowane były idee Soboru Trydenckiego, np. przeżywanie sakramentów poprzez wizualne, zmysłowo odczuwalne rzeczy. Analiza dotyczyła sposobu włączania wrażeń zmysłowych, szczególnie wzrokowych i słuchowych, do tekstu medytacyjnego za pomocą odpowiednich figur retorycznych. Walentyna Sobol (Warszawa) w referacie pt. *Сенсорна образність в українській бароковій літературі*, odwołując się do utworów poetyckich, prozatorskich i dramatycznych, ukazała różnorodność obrazów zmysłowych, form ich wyrażenia w literaturze baroku ukraińskiego. Maria Łoskutnikowa (Moskwa) zaprezentowała referat *Карикатура и пародия: чувственное восприятие и его*

художественно-эстетические маркеры (на материале романа Ивана Гончарова „Обрыв“). Badaczka zwróciła uwagę na prezentowane w utworze ironicznie nacechowane emocje, dostrzegła, że w sposobie przedstawienia postaci ironia nabierała cech karykatury, zaś w opisach poszczególnych fragmentów utworu – znamion parodii.

Obrady popołudniowe rozpoczął Wasilij Szczukin (Kraków) referatem pt. *Об угощении финиками, поцелуях в спину и о многом другом. Поэтика чувств в построении одной из сюжетных линий романа Федора Сологуба „Мелкий бес“*. Omówił w nim erotyczne relacje łączące bohaterów powieści, przekonywał, iż przedstawiając tę więź, Fiodor Sołogub zastosował osobliwą poetykę zmysłów, która doprowadziła w utworze do powstania niezwykłych połączeń obrazów słownych. W przekonaniu autora żadne inne dzieło literatury rosyjskiej nie zawiera tak bogatego opisu przeżyć zmysłowych. Z kolei Albert Nowacki (Lublin) przedstawił *Проблематику зmysłów i zmysłowości в проzie Мыколы Чхвылового*. Zauważył, że aby wytworzyć odpowiedni klimat utworu, Chwyłowij wykorzystywał w swoim podejściu motywy zmysłu zapachu, wzroku, słuchu oraz tzw. „szósty zmysł”. Ludmiła Szewczenko (Kielce) wygłosiła referat *Ольфакционный код прочтения чувственных состояний в произведениях М. Шишкина «Письмовник»*, w którym podkreślała jak olfaktologia – nauka o zapachach, pomaga w lepszym zrozumieniu pozornie przeciwstawnej dynamiki uczuć bohaterów utworu Michaiła Szyszkina. Fiodor Kapica (Moskwa) w referacie *Эмоциональный мир и приемы его изображения в старопечатном „Прологе” (опыт Петра Скарги)* zajął się wykorzystaniem żywota świętego Aleksego ze zbioru Piotra Skargi z 1572 roku, w staroruskim druku *Prologu* (piąte wydanie, Moskwa, 1677). Badacz podkreślił, że tekst kaznodziei stał się wzorcem przedstawiania stanu emocjonalnego świętego w późniejszych wydaniach. Kolejna prelegentka – Irina Bielajewa (Moskwa) postawiła sobie za zadanie odpowiedzieć na pytanie, dlaczego w powieści Iwana Gonczarowa *Obłomow* markery powonienia, wzroku oraz doznań słuchowych odnosiły się nie tylko do początkowego stadium budzenia się uczucia, ale wiązały się także z tajemniczością i samą istotą miłości. Badaczka przeanalizowała ponadto doznania smakowe jako oznaki zakochania i zastanowiła się nad kwestią, co było dla pisarza ważniejsze – połączenie duchownych i cielesnych atrybutów miłości w harmonijną jedność, czy może faworyzacja tylko jednego z tych aspektów. Galina Nefagina (Słupsk) skupiła się na analizie obrazów dźwiękowych występujących w powieści Olgi Gruszynej *Suchanowa życie we śnie*. Podkreśliła, że w utworze rosyjskiej emigrantki obrazy dźwiękowe pełnią funkcje mediatorów pomiędzy przeszłością a teraźniejszością głównego bohatera, pobudzają jego pamięć, są także przestrzennymi i czasowymi markerami postępów w kluczowych dla fabuły momentach. Halina Mazurek (Katowice) w referacie *Оczy в поэтической выobraзни Марины Цвиетажевой* starała się wykazać, że w swych utworach artystka nie tylko postrzegała oczy jako odbicie ludzkiej duszy, przejaw szóstego zmysłu,

ale także umiała przy pomocy oryginalnej metaforyki przekazać tę ideę w swoich wierszach. Z kolei Andrzej Dudek (Kraków) dokonał semantycznej klasyfikacji zapachów występujących w utworach Dmitrija Mierieżkowskiego i wskazał ich rolę w doskonale odtworzonym w świecie przedstawionym pisarza systemie komunikacji niewerbalnej. Jako kolejną głos zabrała Lejła Hasjanowa (Moskwa), która zajęła się problematyką *Zapisków* Ibn Fadłana i *Pogrzebu* Rusa H. Siemiradzkiego. Obrady zamknęło wystąpienie Iryny Betko (Olsztyn), która przedstawiła referat *Як смакує життя? Споживчо-кулінарний дискурс української постмодерної прози*. W nim mówiła o dyskursie kulinarnym we współczesnej prozie ukraińskiej. Hedonizm bohaterów sprawia, że dyskurs spożywczo-kulinarny nabiera w utworach dodatkowego sensu symbolicznego, określa egzystencjalny, społeczny i psychologiczny status postaci, niekiedy także system ich wartości duchowych.

Drugiego dnia konferencji obrady toczyły się w sześciu sekcjach. W pierwszych trzech przedstawiono prace ruscystyczne, natomiast w sekcji czwartej obradowali bohemiści, w piątej prezentowano prace południowosłowiańskie, a w ostatniej sekcji spotkali się ukraińscy.

Pierwsza sekcja ruscystyczna była poświęcona takim zagadnieniom jak zmysłowe postrzeganie rzeczywistości, uczucia jako literacko – kulturowy kod oraz zniekształcenia percepcyjne. Zaprezentowano następujące referaty: Tatiana Ałpatowa (Moskwa) *Зрение как литературно-культурный код в травелогах русского сентиментализма* (А. Радищев, Н. Карамзин, П. Шаликов), Diana Oboleńska (Gdańsk) *Что такое имажинация или алхимический код в „Русских ночах” В. Одоевского*, Tatiana Kolesniczenko (Dnietropietrowsk) *Реконструкция чувствования в лирике А. Фета*, Jakub Walczak (Wrocław) *Trzy pokolenia petersburskich szaleńców. Bohaterowie А. Пущкина, Р. Czajkowskiego, А. Виеłego і их rozchwiane umysły*, Ludmiła Chodanien (Kiemierowo) *Звук и его семиосферы в творчестве М. Лермонтова*, Walentina Wysocka (Moskwa) *Чувства и разум: механизмы взаимодействия (на материале романов Тургенева)*, Swiełłana Kargina (Moskwa) *Чувство обиды и принципы его изображения в драме Александра Островского „Бесприданница”*, Swiełłana Iwanowa (Moskwa) *Чувственное восприятие мира в романах И. Тургенева „Рудин” и „Дворянское гнездо”*, Olga Waganowa (Woroneż) *„Глядеть не умеем, понимать не умеем”, или сенситивный код к роману „Идиот” Ф. Достоевского*, Wiktorija Zacharowa (Niżny Nowogród) *Чувство красоты обыденного в русской литературе и живописи Серебряного века*, Beata Waligórska – Olejniczak (Poznań) *Barwne dekodowanie stanu świadomości. „Drzazga” Władimira Zazubrina і „Mordercze niebo” Rene Magritte’a*, Walerij Mildon (Moskwa) *Чувства и предчувствия (Л. Толстой и К.-Г. Юнг)*, Natalia Królikiewicz (Poznań) *Осязание, обоняние и вкус как эмоциональные и эстетические десигнаты в избранных произведениях Л. Толстого*, Anna Gostiewa (Woroneż) *Клаустрофобный»*

комплекс в творчестве Ф. Сологуба, Oksana Turbajewska (Moskwa) *Поэзия чувств в живописи польских символистов и российские литературные параллели*, Jelena Tyryszkina (Nowosybirsk) *Функции галитических эффектов в ранней лирике Рюрика Ивнева*, Maria Kszondzer (Lübeck) *Чувства как литературно-культурный код в поэзии Осипа Манделштама*, Anna Skubaczewska-Pniewska (Toruń) *Wzrok czy słuch? „Заумная гнига” i poezja Romana Jakobsona*.

W drugiej sekcji rusycystycznej znalazły się referaty, obejmujące problematykę związaną z emocjonalnym światem bohaterów literackich, poetyką i semantyką uczuć oraz wspomnieniami doznań zmysłowych. Swoje badania zaprezentowali: Izabela Kowalska-Paszt (Szczecin) *Куда, на что и как? О зрении ленинградского нонконформиста – поэта, художника, фотографа (Роальд Манделштам, Геннадий Устюгов, Валентин Самарин)*, Nina Osipowa (Kirow) *Телесно-тактильный код как способ чувственного восприятия мира в поэзии русской эмиграции 1920-1940 гг.*, Nel Bielniak (Zielona Góra) *Różnorodność sensualnego doświadczenia świata na przykładzie opowiadań Aleksandra Kuprina*, Larisa Kostiakowa (Kołomna) *Глаголы чувственного восприятия в рассказах Б. Пильняка*, Aurelia Kotkiewicz (Kraków) *„I po co żyłem na tym świecie...”. Twórczość Michaiła Zoszczenki a doświadczenie melancholii*, Jelena Kabkowa i Olga Stukałowa (Moskwa) *Синестезия как возможность вхождения в пространство художественного творчества (А. Скрябин и В. Набоков)*, Anna Afanasjewa (Tomsk) *Рефлексия „недочувствия” в прозе Юрия Трифонова*, Alicja Brus (Poznań) *Kategoria obrazowości w liryce Josifa Brodskiego*, Natalia Pieriepielnicyна (Irkuck) *Отражение русского менталитета И. Бродского в его англоязычной поэзии*, Maržan Žapanowa (Astana) *Поэтика и семантика чувств: Абай и Чеслав Милош*, Anatolij Sobiennikow (Irkuck) *Ремарка как способ психологического анализа в драматургии А. Вампилова (к поэтике чувств)*, Aleksandra Urban-Podolan (Zielona Góra) *(Вне)чувственное восприятие мира героями произведений Валентина Распутина*, Tatiana Pudowa (Słupsk) *Ощущения как генератор памяти детства (Василий Аксенов „Ленд-лизовские. Lend-leasing”)*, Žanna Nurmanowa (Astana) *Палитра чувств в диалогии А. Кончаловского „Низкие истины” и „Возвышающий обман”*, Natalia Kaźmierczak (Poznań) *Поэтика чувственного восприятия в избранных произведениях Ч. Айтматова и А. Кима*, Aleksandra Zywert (Poznań) *Imperium zmysłów Władimira Sorokina*, Tatiana Koladycz (Moskwa) *Эмоциональный мир героев Дины Рубинной (библейские универсалии и их переосмысление)*, Wawrzyniec Popiel-Machnicki (Poznań) *„Zmysłowa pustka” w twórczych rozważaniach Wiktora Pielewina*. Marina Zwiagina razem z Natalią Maksimową (Astrachań) *Слово как объект авторского чувства в романе-идиллии А. Чудакова „Ложится мгла на старые ступени”*, Elżbieta Tyszkowska-Kasprzak (Wrocław) *Память ощущений в рассказах Асара Эппеля (Травяная улица, Шампиньон моей жизни)*.

Natomiast w trzeciej sekcji rusycystycznej pojawiły się rezultaty badań spod znaku gender, literatury kobiecej oraz rzeźby i malarstwa. Prezentacje mieli: Iri-na Sawkina (Tampere) „Телесность” *письма: пол и гендер в рассказах Светланы Василенко*, Olga Kałasznikowa (Dnietropietrowsk) *История и чувства в “женском письме”*, Shiho Maeda (Hokkaido) *Альтернативное изображение женщин в русской литературе 80-х годов*, Ewa Komisaruk (Wrocław) *Audiosfera obłączonego Leningradu (na materiale „Dzienników” Olgi Bergholc i „Zapisków człowieka obłączonego” Lidii Ginzburg)*, Olga Kaługina (Moskwa) *Вербальное и чувственное в творческом методе скульптора Анны Голубкиной*, Jelena Kokoriewa (Moskwy) *Взгляд художника на дворцы Баженова в „Царицыне” (А. Касаткин „Село Царицыно” – середина XIX века)*, Larisa Lapina (Sankt–Petersburg) *Поэтика вкусовых характеристик в русской лирике Нового времени*, Jelena Dziuba (Niżny Nowogród) *Соотношение чувство–мысль в образах исторического прошлого (на материале русской прозы второй половины XVIII века)*, Tomo Kanadzawa (Tokio) *Русский сентиментализм и немецкий „Sturm Und Drang”*, Jelena Jachnienko (Moskwa) *«Скульптурный текст» в пространстве французского парка усадьбы*, Tatiana Galina (Moskwa) *Увидеть неслышимое, услышать незримое. Метаморфозы сенсорики в произведениях Анны Семеновны Голубкиной (1864-1927)*, Monika Rzczyszka (Gdańsk) *Jasnowidzenie i literatura. Przypadek HPB i innych*, Virginija Balseviciute-Slekiene (Wilno) *Чувство варварства в русской и литовской поэзии*, Irena Baliule (Szawle) *Выражение эмоции в структуре лирического повествования: литовская и русская деревенская проза*, Joanna Kula (Wrocław) *Варвы и дźwięки Kaukazu в прозе росыjskiej końca XX wieku*.

W sekcji zachodniosłowiańskiej przedstawiono jedenaście referatów podejmujących szeroko pojętą tematykę zmysłów i zmysłowości w literaturach: czeskiej, słowackiej, serbołużycyjskiej, kaszubskiej i polskiej. Natomiast w sekcji południowosłowiańskiej zaprezentowano dziewięć referatów dotyczących literatury bułgarskiej, serbskiej, chorwackiej i bośniackiej.

Ostatnią, szóstą sekcję zapełniły prelekcje, poświęcone badaniom nad literaturą, kulturą i sztuką ukraińską. Jako pierwsza z referatem *Синестетична інтенція словесного образу* wystąpiła Tereza Levchuk (Łuck). Badaczka przekonywała, że słowo zawsze „brzmi” i „wygląda” równocześnie, zatem zawiera pierwotną siłę synkretyczną. Prelegentka skupiła się na twórczości takich poetów ukraińskich jak Pawło Tuczyna, Bohdan Ihor Antonycz oraz Wołodymyr Swidzyńskij, dla których zasadą twórczą była właśnie synestezja. Z kolei Alisa Kuzmanenko (Kijów) zaprezentowała referat *Візуальний код каменя у драмі Лесі Українки „Камінний господар”*, którego przedmiotem zainteresowania był obecny w dramacie *Камінний господар* Łesi Ukrainki tytułowy kamień jako fizyczny, odbierany zmysłami przedmiot, a jednocześnie symbol posiadający wiele odniesień kulturowych. Anna Horniatko-Szumiłowicz (Szczecin) przedstawiła referat *Чуттєве сприйняття*

романів Олесь Ульяненко, w którym poruszyła kwestię epatowania elementami wywołującymi u czytelnika uczucie obrzydzenia – stosowane przez ukraińskiego prozaika Olesia Uljanenkę brutalne obrazy wzrokowe, słuchowe, dotykowe, a nawet zapachowe miały na celu pokazać naturę zła, a zatem nieść przesłanie moralne. Kolejną prelegentką była Kataryna Khyzhniak (Charków) z referatem pt. *Культ тіла як засіб пізнання світу у прозових творах М. Матіос*. W przekonaniu autorki cielesność i zmysłowość to jeden z ważniejszych kluczy interpretacyjnych do utworów ukraińskiej pisarki Mariji Matios. Zamykająca obrady sekcji ukrajinistycznej Alicja Nowak (Kraków) wystąpiła z referatem *Argument „zmysłowy” w XVII-wiecznych prawosławnych kazaniach w Rzeczypospolitej*, w którym omówiła argumentację przedstawicieli kaznodziejstwa ruskiego w Rzeczypospolitej: duszpasterze, których działania były ukierunkowane na duchowe uzdrawianie wiernych, przestrzegali przed zgubnymi skutkami zmysłowości, a jednocześnie dążąc do osiągnięcia maksymalnej skuteczności w oddziaływaniu na ówczesnego odbiorcę sięgali po argumentację, która zdaje się aktywizować wyobrażenia zmysłowe.

Podsumowując konferencję, warto podkreślić szerokie spektrum tematyczne, bogatą reprezentację instytucji, wykraczających również poza slawistykę, wreszcie – zasięg międzynarodowy oraz innowacyjność omówionych podczas obrad zagadnień naukowych. Godna podkreślenia wydaje się także potrzeba organizacji kolejnej edycji *Wielkich tematów kultury w literaturach słowiańskich*, stwarzającej możliwość plasowania różnorodnych zagadnień w szeroko rozumianym dyskursie kulturowym.

*Anna N. Wilk, Ilona Gwóźdź-Szewczenko,
Małgorzata Filipek, Jadwiga Skowron*

Sprawozdanie z VII Międzynarodowej Konferencji *Комплексный подход в изучении древней Руси. 1150-летие славянской письменности* (Moskwa, 17–20 września 2013)

Nie ma właściwie możliwości, by zaprezentować w tym tekście choćby skróto-
we informacje na temat wszystkich, czy przynajmniej większości zaprezentowa-
nych podczas omawianej konferencji referatów. Powód jest oczywisty. Mamy do
czynienia z przedsięwzięciem o bardzo dużej skali. Wystarczy wspomnieć, że do
udziału w tegorocznej konferencji zakwalifikowano (zgodnie z danymi zaczerpnię-
tymi z programu) 144 referentów z 8 krajów (Białoruś, Bułgaria, Niemcy, Polska,
Rosja, Słowenia, Ukraina i USA). Co oczywiste, szczególnie mocno reprezento-

wane były poszczególne rosyjskie ośrodki naukowe. Tak więc uczestnicy mieli okazję wysłuchać wystąpień badaczy z Moskwy i Petersburga oraz Archangielska, Jarosławla, Jekatirenburga, Jelca, Kaługi, Kazania, Klina, Niżnego Nowgorodu, Niżniewartowska, Nowosybirsk, Orła, Pietrozawodska, Riazania, Troicka, Tuły, Tweru i Wołogdy¹.

Pozostaje teraz przejść do ogólnego omówienia jej przebiegu i przedstawienie wiodącej idei przyświecającej organizatorom przedsięwzięcia. Omawiana konferencja odbywa się co dwa lata, począwszy od 2001 r. (25–27 września). Jest ona ściśle związana z działalnością jednego z najważniejszych obecnie rosyjskich czasopism naukowych poświęconych badaniom nad średniowieczem, a mianowicie kwartalnikiem „Древняя Русь. Вопросы медиевистики”². W numerach publikowanych przed poszczególnymi edycjami konferencji ukazują się tezy przyjętych wystąpień, zaś w późniejszych umieszczana jest większość wygłoszonych referatów w rozbudowanej, przeznaczonej do druku formie. Już od pierwszej edycji konferencja miała charakter międzynarodowy. Zasada ta jest konsekwentnie przez organizatorów utrzymywana. W tym roku, jak już zaznaczyliśmy, udział w niej wzięli przedstawiciele 8 krajów. Przy okazji pozwolę sobie na smutną refleksję. Żal mianowicie, że polską naukę reprezentuje w tym ważnym międzynarodowym spotkaniu wyłącznie piszący te słowa, choć przecież nie brak u nas dobrej klasy badaczy zajmujących się różnymi aspektami dziejów średniowiecznej Rusi.

Organizatorzy, pośród których wiodącą rolę odgrywa Elena Konjawskaja postawili sobie za cel zebranie w jednym miejscu badaczy wszelkich możliwych aspektów dziejów średniowiecznej Rusi³. Tak więc obok siebie występują archeolodzy, filolodzy, historycy różnych specjalności i historycy sztuki. Przyjęte założenie wpływa też na organizację konferencji. W tym roku odbyły się w jej ramach: panel wykładów (była to – nie licząc wystąpień powitalnych – pierwsza część konferencji, w której zgodnie z programem przedstawiło swe teksty 18 badaczy⁴), 13 obradujących równolegle w ciągu 2 dni sekcji oraz kończące przedsięwzięcie posiedzenie plenarne. Podczas wszystkich wymienionych części uczestnicy mieli

¹ W rzeczywistości nie wzięło udziału w obradach – jak zdołałem się zorientować – około 10 zapowiadanych referentów.

² Wszystkie ważniejsze informacje na temat czasopisma, a przede wszystkim pełną treść opublikowanych w nim materiałów zainteresowani znajdą na stronie: <http://www.drevnyaya.ru/> (dostęp 30 X 2013 r.).

³ Oczywiście chodzi o stosowane w Rosji rozumienie terminu „Ruś średniowieczna”. Jest ono pod względem chronologicznym szersze niż przyjmowane w Polsce. Otóż rosyjscy koledzy uważają, że pod względem czasowym „średniowiecze” na Rusi skończyło się mniej więcej wraz z początkiem panowania Piotra I.

⁴ W rzeczywistości nie wszyscy zaplanowani goście dotarli. Uczestnicy nie mieli okazji wysłuchać wykładów Nikołaja Kotłjara z Kijowa i Siergieja Kasztanowa z Moskwy.

okazję zapoznać się z konsekwentnie przemieszonymi pod względem tematycznym tekstami. Przykładowo, w sekcji w której uczestniczyli piszący te słowa uczestnicy wysłuchali następujących referatów: А. Николова (Weliko Tyrnowo, Bułgaria), *Специфические графическо-графические системы новгородских берестяных грамот: в поисках причин возникновения*; Г. Мальков (Petersburg, Rosja), *Развитие орфографической системы новгородского писца Домки (на примере оформления флексии тп ед. в муж и сред. роде)*; Т. Daiber (Giessen, Niemcy), *Личное местоимение в древнеславянском переводе „Диалогов” Григория Великого*; О. Жолобов (Kazań, Rosja), *К лингвотекстологии Троицкого сборника XII–XIII вв.*; В. Франчук (Kijów, Ukraina), *Агиографические мотивы в киевском летописании*; А. Шайкин (Orzeł, Rosja), *Душа и тело в ранних древнерусских текстах*; D. Dąbrowski (Bydgoszcz, Polska), *Князь в пути. О мобильности Рюриковичей на примере Данила Романовича*; Р. Храпачевский (Moskwa, Rosja), *Черные клобуки в первой половине XIII в.: опыт комплексного изучения источников*⁵.

W sekcji zaprezentowane zostały, z jednej strony, rozważania o charakterze czyśto lingwistycznym, z drugiej zaś, teksty dotyczące problemów źródłoznawczych, wreszcie referaty z dziejów kultury staroruskiej i relacji politycznych średnio-wiecznej Rusi. Dało to całkiem interesujący efekt, a specjaliści z różnych dziedzin mieli wyjątkową okazję by zapoznać się z jakże przecież różnorodnymi cechami specyficznymi swoich warsztatów badawczych i problemami interesującymi z perspektywy poszczególnych gałęzi studiów mediewistycznych.

Jak powiedziano w podsumowaniu konferencji, z czym zresztą autor sprawozdania w pełni się zgadza, poziom wystąpień był wysoki. Elena Konjavskaia zauważyła przy tym, że do tegorocznej edycji zakwalifikowano znacznie wyższy procent zgłoszonych referatów niż do poprzednich. Bardzo dobrze należy również ocenić przygotowanie przedsięwzięcia pod względem logistycznym. Tym razem, w przeciwieństwie do poprzednich edycji, całość obrad odbyła się w jednym miejscu, a mianowicie w siedzibie Instytutu Rosyjskiej Historii RAN.

Nie ulega dla piszącego te słowa wątpliwości, że omawiana konferencja jest przedsięwzięciem nader wartościowym, nie tylko służącym prezentacji, często zresztą nowatorskich ustaleń poszczególnych badaczy (świetnym tego przykładem było przedstawienie wprost sensacyjnych wyników wykopalisk prowadzonych w ostatnich latach w Twerze), lecz również wytyczającym nowe drogi badawcze forum wymiany myśli pomiędzy specjalistami podejmującymi bardzo szeroko rozumianą tematykę mediewistyczną. Spojrzenie na konkretne zagadnienia z różnych punktów widzenia, wydaje się być hasłem przyświecającym organizatorom.

⁵ W programie sekcji przewidziany był jeszcze referat Aleksandra Majorowa o dokumencie króla Węgier Beli IV dotyczącym relacji Daniela Romanowicza z Mongołami w przededniu ich najazdu na Ruś. Niestety, petersburski badacz nie dojechał do Moskwy.

Jest to postulat jak najślusniejszy. Pozostaje więc tylko życzyć, by – jak dotąd – omawiane przedsięwzięcie cieszyło się dużym zainteresowaniem i w następnych latach nadal gromadziło dobrane grono badaczy.

Dariusz Dąbrowski

Sprawozdanie z posiedzenia Komitetu Słowianoznawstwa PAN
(Warszawa, 21 października 2013 r.)

21 października 2013 r. odbyło się tradycyjnie już w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie pierwsze w roku akademickim 2013/2014 posiedzenie członków Komitetu Słowianoznawstwa PAN. Po otwarciu obrad przez przewodniczącą Komitetu prof. Małgorzatę Korytkowską przyjęto program posiedzenia obejmujący część naukową i organizacyjną.

- Posiedzenie naukowe

Referat prof. dra hab. Lucjana Suchanka *Emigracja. Emigrantologia. Komisja Emigrantologii Słowian*

Kompozycja referatu była trzyczęściowa. W pierwszej części referent wskazał na wieloznaczność problemu emigracji, jego aspekt prawny, antropologiczny i emocjonalny oraz status emigranta. Omówił trzy fale emigracji rosyjskiej w XX wieku: w latach 1918-1922, w latach 40. i w latach 1948-1990 oraz przedstawił najważniejsze opracowania tematyki emigracji. W części drugiej referatu przybliżona została słuchaczom emigrantologia jako dziedzina wiedzy interdyscyplinarnej. W części trzeciej wystąpienia referent przedstawił historię powołania i działalność Komisji Emigrantologii w Komitecie Słowianoznawstwa PAN od końca 2008 r., poinformował też zebranych o powołaniu podczas Kongresu w Mińsku w 2013 r. Komisji Emigrantologii przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów z jej przewodniczącym prof. Lucjanem Suchankiem. Po referacie wywiązała się dyskusja.

- Posiedzenie organizacyjne

W drugiej części posiedzenia – poświęconej bieżącej działalności organizacyjnej Komitetu – skoncentrowano się wokół następujących spraw:

1. XV Międzynarodowy Kongres Słowistów (Mińsk, 20-27.08.2013 r.).
2. Sprawy wydawnicze.
3. Sprawy bieżące.
4. Wolne wnioski.

Prof. Małgorzata Korytkowska złożyła sprawozdanie z organizacji i przebiegu XV Międzynarodowego Kongresu Słowistów w Mińsku. Przypomniała, że organizatorami Kongresu był Międzynarodowy Komitet Słowistów i Narodowa Akade-

nia Nauk Białorusi. W ciągu kilku lat współpracował z nimi Komitet Słowianoznawstwa PAN. Zachowano tradycyjne formy obrad: posiedzenia plenarne, sekcje, bloki tematyczne, okrągłe stoły, prezentacje wydawnicze, wystawa publikacji. Dotychczas brak sprawozdania organizatorów Kongresu, dlatego dane liczbowe dotyczące udziału przedstawicieli różnych krajów w tym wydarzeniu naukowym należy traktować jako orientacyjne. W Kongresie uczestniczyło około 540 referentów reprezentujących 34 kraje, z Polski 45 (łącznie z uczestnikami bloków). Najwięcej referatów wygłosili językoznawcy, co jest już tradycją na kongresach slawistycznych, znacznie mniej literaturoznawcy, tylko 11 referatów dotyczyło historii slawistyki i stanu współczesnego tej dziedziny. Na posiedzeniu plenarnym wygłoszone były 3 referaty: dwa językoznawcze (prof. Elżbiety Smułkowej z Polski, prof. Henadzia Cychuna z Białorusi) i literaturoznawczy (prof. Arnolda Mac Milina z Wielkiej Brytanii). Podczas Kongresu realizowany był także program kulturalny: koncerty i wycieczki, m.in. do Nowogródka, Pskowa i in. Czynna była wystawa publikacji slawistycznych.

Następnie prof. Małgorzata Korytkowska zreferowała przebieg obrad Międzynarodowego Komitetu Slawistów (MKS) podczas Kongresu Slawistów w dniu 25 sierpnia br., koncentrując się na następujących sprawach: sprawozdanie przewodniczącego MKS prof. Aleksandra Łukaszańca z pracy MKS od 2008 do 2013 r., wstępna ocena XV Międzynarodowego Kongresu Slawistów, działalność komisji afiliowanych przy MKS (na posiedzeniu MKS referował to kurator komisji prof. S. Gajda), miejsce przeprowadzenia XVI Kongresu Slawistów i wybór Prezydium MKS na lata 2013-2018. Zebrani zostali poinformowani o krytycznej ocenie MKS przypadków przyjęcia przez niektóre komitety narodowe referatów dotyczących jednego języka. Pojawiła się wśród członków MKS idea zmiany formy druku referatów: referaty miałyby być zgłaszane do MKS, tam rozpatrywane i publikowane. Zgłoszona była także alternatywna propozycja przyjmowania przez komitety narodowe zgłoszeń ważnych tematów, a nie indywidualnych prac. Dużo uwagi poświęcono na posiedzeniu MKS komisjom. W ciągu ostatnich 5 lat większość z nich wykazała realną aktywność, połowa aktywność wysoką i bardzo wysoką. 2/3 z nich stanowią komisje językoznawcze. Podczas posiedzenia MKS zaakceptowano 33 stare komisje, powołano 3 nowe: Komisję Emigrantologii Słowian (przewodniczący prof. Lucjan Suchanek), Komisję Języka Religijnego (przewodniczący ks. prof. Wiesław Przyczyna) i Komisję Historyczną (przewodniczący prof. Ryszard Grzesik). Nastąpiła zmiana na stanowisku Kuratora komisji: nowym Kuratorem został prof. Peter Žeňuch po rezygnacji z tej funkcji prof. Stanisława Gajdy. Na posiedzeniu MKS zatwierdzono także organizację XVI Kongresu Slawistów w Belgradzie w 2018 r. oraz dokonano wyboru Prezydium MKS w nowym składzie na lata 2013-2018. Przewodniczącym został prof. Boško Suvajdžić (Serbia), zastępcą przewodniczącego prof. Ljiljana Bajić (Serbia), sekretarzem prof. Petar Bunjak (Serbia), kuratorem komisji prof. Peter Žeňuch (Słowacja).

Po sprawozdaniu wywiązała się dyskusja, w której poruszona była sprawa ograniczenia praw przewodniczących komitetów narodowych i nadmiernego zdaniem dyskutantów wzrostu liczby bloków tematycznych. Kongres został podsumowany przez uczestników dyskusji jako udany.

W kolejnym punkcie posiedzenia zebrani zapoznali się ze stanem przygotowań do druku czasopism komitetowych w 2013 r.

Następnie prof. Adam Bezwiński zgłosił do składu Redakcji „Slavii Orientalis” prof. Jolanę Mędelską-Guzy z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Kandydaturę tę zebrani zaakceptowali jednogłośnie w głosowaniu jawnym.

W części posiedzenia poświęconej sprawom bieżącym prof. Małgorzata Korytkowska zapoznała zebranych z listem prof. Grażyny Szcześniak dotyczącym planowanej reformy na Uniwersytecie Gdańskim i zagrożeniem rozwiązania Katedry Sławistyki. Członkowie Komitetu postanowili wystosować pismo do Rektora Uniwersytetu Gdańskiego wspierające działalność Katedry Sławistyki. W dalszej części zebrania prof. Małgorzata Korytkowska poinformowała obecnych, że 7 listopada odbędzie się plenarne posiedzenie Wydziału I PAN, na którym oficjalnie ma zostać powołany Zespół ds. parametryzacji czasopism.

Zofia Rudnik-Karwatowa

NOTY O AUTORACH

MAŁGORZATA BURZYŃSKA, doktor, adiunkt w Instytucie Filologii Słowiańskiej i Katedrze Kulturoznawstwa UMK w Toruniu. Ważniejsze publikacje: *Filozoficzne źródła idei muzyki w światopoglądzie Aleksandra Błoka*, „Przegląd Humanistyczny”, 4/2011; *Mistyczna teurgia czy „religia jaźni”? Motywy religijne w „Dziennikach” 1901-1902 Aleksandra Błoka*, „Slavia Orientalis” 4/2011; *Revolucja jako żywioł dionizyjski. Wpływ filozofii Fryderyka Nietzschego na postawę i historiozofię Aleksandra Błoka*, [w:] *Współczesne badania nad kulturą, literaturą i językiem rosyjskim – 25 lat rusycystyki toruńskiej*, Toruń 2012; „*Żółta krew*” i pieniądze. Zmierzch cywilizacji Zachodu w „Dziennikach” Aleksandra Błoka, [w:] *Wielkie tematy kultury w literaturach słowiańskich. Pieniądz*, Wrocław 2009; *Pełnia lęku. Postać Nastasji Baraszkowej w perspektywie filozofii Kierkegarda*, „Slavia Orientalis” 4/2007.

ANDRZEJ CHARCIAREK, dr hab. prof. nadzw. w Zakładzie Lingwistyki Stosowanej Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Najważniejsze publikacje: *Czeskie językoznawstwo rusycystyczne*, „Przegląd Rusycystyczny” 3/2006; *Polskie wyrażenia metatekstowe o funkcji faktycznej i ich odpowiedniki czeskie i rosyjskie*, Katowice 2010, ss. 214; *Фатические маркеры в больших переводных словарях*, [w:] *Исследования по славянским языкам 17–1*, Seul 2012; *Ostrzeżenia i zakazy jako napisy miejskie w słowniku dwujęzycznym polsko-czeskim*, „Bohemistyka” 1/2012; *Фатические маркеры в переводном словаре*, [w:] „Opera Slavica” Nr 1, Supplementum, Brno 2012.

TOMASZ HODANA, doktor, adiunkt w Katedrze Ukrainistyki Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wybrane publikacje: *Między królem a carem. Moskwa w oczach prawosławnych Rusinów – obywateli Rzeczypospolitej (na podstawie piśmiennictwa końca XVI–połowy XVII stulecia)*, *Studia Ruthenica Cracoviensia*, t. 4, Kraków 2008; *Kijów – Druga Jerozolima. Obraz miasta w prawosławnym piśmiennictwie ruskim I połowy XVII wieku*, „Slavia Orientalis” 2008, nr 1; *Najnowsze spory o autentyczność „Słowa o wyprawie Igora”*, „Przegląd Rusycystyczny” 2011, nr 3; *Sodoma i królestwo babilońskie. Rzeczpospolita w pismach Iwana Wiszeńskiego*, [w:] *Od Kijowa do Rzymu. Z dzie-*